

פינחס ז

די ג' פעמים תהלה לדוד צוויי מאל אין שחרית און איין מאל צו מנחה?

אנדערע ענטפערן, אז תפלת ערבית איז ניט קיין זמן אויף אמירת אשרי (ווייל „איז" זמן תפלה (תהלה) בלילה); אדער ווייל „אין אומרים קדושה בערבית ואשרי שייך לקדושה"¹⁰, און דערפאר זאגן מיר תהלה לדוד א צווייטן מאל אין שחרית אנשטאט ערבית.

דער צ"צ וויל אבער ניט אננעמען דעם תירוץ, ווייל ממנ"פ: אויב די גאנצע תקנה פון דעם דריטן מאל תהלה לדוד איז „בשביל תפלת ערבית", האט ניט קיין ארט צו זאגן דאס (אין אן אנדער תפלה —) אין שחרית: און — „אם אין שייך אשרי בערבית לא יאמרו רק ב' פעמים"?

לערנט דעריבער דער צ"צ, אז דער מאמר הש"ס „כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים כו", איז נאר לויטן מ"ד „תפלת ערבית חובה" (און דעם דריטן מאל זאגט מען עס טאקע אין ערבית); אבער „אנן דקיי"ל"י הלכה כמ"ד תפלת ערבית

א. אין זהר אויף דער היינטיקער סדרה ווערט געבראכט דער מאמר² „כל מאן דאמר תהלה לדוד בכל יום תלת זמנים איהו בר עלמא דאתי". און מ'איז מבאר, אז „תרי זמנים" איז מען מחוייב צו זאגן תהלה לדוד — „בגין מזונא ופרנסה בכל יומא", און דער דרייטער מאל איז „לאו בגין חובה (צוליב בקשות הנ"ל) . . אלא בגין שבחא".

איז מבאר דער טאטע אין זיינע הערות אויף זהר³, אז די אמירה פון תהלה לדוד „תלת זמנים" איז „כמו הג' תפלות" — וואס אזוי שטייט בפירוש אין פרש"י לש"ס⁴ „שלוש פעמים — כנגד שלש תפלות" — און כשם ווי צוויי תפלות (שחרית ומנחה) זיינען חובה און תפלת ערבית רשות⁵, איז אזוי אויך בנוגע צו אמירת תהלה לדוד, אז „תרי זמנים . . חובא על ב"נ", און איין מאל „בגין שבחא" וואס דאס איז „כמו וע"ד תפלת ערבית רשות".

ב. דער צ"צ אין זיינע רשימות אויף תהלים⁶ ברענגט דעם פרש"י הנ"ל, אז די ג' פעמים תהלה לדוד זיינען „כנגד שלש תפלות", און פרעגט: עפ"י האט מען געדארפט זאגן תהלה לדוד אויך אין תפלת ערבית — פארוואס זאגן מיר

(7) ראה המובא ביהל אור שם. שו"ע אדה"י אור"ח סק"ח ס"ה (ממג"א שם סק"ה).

(8) אלי" רבה סק"ב סק"ח — הובא ביהל אור שם.

(9) כ"ה בלבוש אור"ח ר"ס קלב.

(10) לשון האיר שם ע"פ חדא"ג מהרש"א ברכות שם — הובא ביהל אור שם.

(11) ברכות כו, ב. טאור"ח ר"ס רלה. שו"ע אדה"י אור"ח סק"ח ס"ב.

(*) בשו"ע אדה"י שם „אחר ערבית". וצע"ק, למה שינה אדה"י מלשון המג"א שם (מרקאנטי פ' וירא עה"פ וישכס אברהם בבקר). בערבית. ואולי הוא אגב גררא דלשון „אחר מנחה" שנקט לפניו.

(1) רכו, א.

(2) ברכות ד, ב (וראה גליון הש"ס ועוד שם ע"ד התיבות „ג"פ"). זח"ג קיט, סע"ב.

(3) לקוטי לוי"צ לזהר ח"ב ריש ע' תמד.

(4) ברכות שם. וראה ס' המאמרים תפ"ח ע' קנו (ובהערה שם).

(5) ברכות שם, ושי"נ.

(6) יהל אור במילואים ע' תערב ואילך. וראה שם ע' תקמא.

ערבית רשות" (וואס לויט דעם קומט אויס, אז אויך אליבא דמ"ד תפלת ערבית רשות דארף מען זאגן תהלה לדוד דריי מאל צו ווערן א „בר עלמא דאתי"; ס'איז נאָר וואָס דער דריטער מאל איז „בגין שבחא", ע"ד ווי תפלת ערבית רשות) — מיטן ביאור פון צ"צ, אז למ"ד תפלת ערבית רשות, איז גענוג צו זאגן צוויי מאל תהלה לדוד (בכדי צו ווערן א „בן עוה"ב")?

ג. אויך דארף מען פאַרשטיין:

לויטן ביאור פון צ"צ, אז להדיעה (וועלכע איז — כפי ההלכה) אז תפלת ערבית רשות איז גענוג צוויי מאל זאגן תהלה לדוד צו ווערן א „בן עוה"ב — פאַרוואָס זאָגן מיר תהלה לדוד דריי מאל בכל יום, צוויי מאל צו שחרית?

און דאָס וואָס דער צ"צ שרייבט דאָרט דעם טעם ש"לא לדלג האמירת אשרי ג"פ" (אדער אין אותיות הקבלה והחסידות וואָס ער זאָגט דערנאָך: „תקנו לומר בשחרית ב"פ ע"ד ליעקב אשר פדה את אברהם" שהת"מ מטה כלפי החדס") — דאָס גופא דארף האָבן ביאור: וויבאלד אז דורך זאָגן תהלה לדוד צוויי מאל ווערט מען שוין א „בן עוה"ב" (ווייל בערבית ווערט אויפֿ־געטאָן מאליו דאָס זעלבע ווי דורך אמירת תהלה לדוד כנ"ל) — וואָס פעלט נאָר, אז מען זאל דאַרפֿן זאָגן עס אַ דריטן מאל?

ד. ויש לומר די נקודת הביאור בזה — אז עס איז אַ חילוק צווישן ש"ס און זהר:

דער צ"צ רעדט (ווי ער זאָגט דאָרט) וועגן דעת הש"ס — און ע"פ נגלה דתורה, איז למ"ד תפלת ערבית רשות,

רשות" — זאָגט מען ניט „אשרי קודם תפלת ערבית"¹².

לפ"ז קומט אויס, אז לויטן מ"ד תפלת ערבית רשות (וואָס הלכה כמותו) איז גענוג אמירת תהלה לדוד צוויי מאל¹³ (צו ווערן א „בן עוה"ב)¹⁴, און ווי ער איז דערנאָך¹⁵ מסביר (ע"ד החסידות), אז דאָס וואָס אמירת תהלה לדוד טוט אויף בתפלת שחרית ומנחה, ווערט אויפֿ־געטאָן בתפלת ערבית (למ"ד תפלת ערבית רשות) „מאליו",

[און דאָס וואָס מען זאָגט תהלה לדוד (ג' פעמים) — צוויי מאל אין שחרית, איז עס (ניט צו ווערן א „בן עוה"ב, נאָר) בלויז ש"לא לדלג האמירת אשרי ג"פ"¹⁶, וכדלקמן].

דארף מען פאַרשטיין: ווי שטימט דער ביאור פון טאָטן, אז דער דריטער מאל זאָגן תהלה לדוד איז „כמו וע"ד תפלת

(12) „כדברי הכלבו" (ס"י יב „דיו אשרי") — יהל אור שם. וצע"ק, שהרי בכלבו כתב „משום דאית דאמרי ערבית רשות... התקינו לאומרה פעמים שחרית ולא רצו לתקנו בערבית כו". משאיכ להצ"צ — (א) מאמר הש"ס „כל האומר כו" ג"פ" אולא למ"ד תפלת ערבית חובה. (ב) אין מקום לתקן תהלה לדוד בשחרית במקום ערבית (ובמילא) — צריך לאומרו רק ב' פעמים, כדלקמן, כפנים. וראה לקמן בפנים סעיף ה.

(13) ראה יהל אור ע' תקמא: שאנו אומרים רק ב' פעמים.

(14) אלא שצ"ע משו"ע אדה"ז אורח (ר"ס נא) שהביא הא, שאמרו כל האומר תהלה לדוד ג"פ בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, אף שפסק תפלת ערבית רשות (נסמן לעיל הערה 11), ובפרט שמעתיק גם „ג"פ" (ראה לעיל הערה 2) — אף שלכאורה נאן אינו נוגע שצריך לאומרו ג"פ. ובסעיף ט שם, השמיט אדה"ז התיבות „ג"פ בכל יום" (אף שהובאו במגאי שם סק"ז. ובכללו לפנינו (ס"ד) „כל האומר בכל יום כו" — בלי התיבות „ג"פ. וכ"ה בב"י שם). ואכ"מ.

(15) שם ע' תרדע.

(16) שם ריש ע' תרעג.

(17) ישע"י כט, כב (בשינוי לשון).

אותה"י¹⁹, נאָר) ווייל מלכתחילה דאַרף מען ניט זאָגן עס אַ דריטן מאל (צו ערבית), וויבאלד אַז „ודאי יומשך מאלי" —

איז ניט פאַרשטאַנדיק: כּשם ווי מ'זאָגט אויף תּפלת ערבית אַז זי איז רשות ווייל דער „יחוד" פון תּפלת ערבית ווערט אויפגעטאָן בדרך ממילא (נאָך דעם ווי דער מתפלל מאַכט די הכנות צו דעם יחוד דורך תּפלת שחרית ומנחה)²⁰, און פונדעסטוועגן האָט מען קובע געווען תּפלת ערבית אין אַן אופן פון רשות עכ"פּ — האָט דאָך אַזוי גע- זאָלט זיין אויך בנוגע צו אמירת תּהלה לדוד: עס האָט געדאַרפט זיין (עכ"פּ) אַן ענין פון רשות [און נאָכמער: נאָך דעם ווי „האידינא קבעה (תּפלת ערבית) חובה"²¹ — האָט אויך אמירת תּהלה לדוד בתּפלת ערבית געדאַרפט האידינא ווערן קבעה חובה]; אויך

פאַרוואָס זאָל ניט זיין שייך אמירת תּהלה לדוד בתּפלת ערבית?

ו. וי"ל הביאור בזה:

בנוגע ענינים וועלכע זיינען העכער פון עבודת האדם און ווערן אויפגעטאָן בדרך ממילא — נאָך דעם ווי דער אדם מאַכט די נויטיקע הכנות און גרייט צו אַ כלי מוכשר אויף אויפצונעמען די המשכות מלמעלה — זיינען דאָ, בכללות, צוויי סוגים²²:

האָט ניט קיין אַרט אמירת תּהלה לדוד בתּפלת ערבית (און אויך ניט בתּפלת שחרית במקום תּפלת ערבית); משא"כ דער טאַטע קומט מבאר זיין די דיעה פון זהר — ע"פ פנימיות התורה, איז (א) אפילו למד תּפלת ערבית רשות, האָט אַן אַרט אמירת תּהלה לדוד (נאָר די אמירה איז „בגין שבחא" וואָס איז „כמו וע"ד . . רשות"¹⁸), און (ב) די אמירה פון תּהלה לדוד, אע"פּ אַז זי איז כנגד תּפלת ערבית, איז איר אמירה בפועל אין תּפלת שחרית.

[און דערפאַר איז אויך דער צ"צ מסיים „ומ"מ לא לדלג האמירת אשרי ג"פ . . אומרים אותו בשחרית" (ווי ער איז דערנאָך מסביר די שייכות פון ערבית צו שחרית (ע"ד הקבלה) — „שהת"מ מטה כלפי החסד") —

דאָ רעדט ער (ניט וועגן עיקר התקנה — וואָס איז בלויז ב' פעמים¹⁹ — נאָר) ווי דאָס איז ע"פ פנימיות הענינים, וואָס אויך למד תּפלת ערבית רשות זאָגט מען תּהלה לדוד ג' פעמים].

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים הביאור בדברי הצ"צ, אַז „אנן דקיי"ל . . תּפלת ערבית רשות לכן אין אומרים אשרי קודם תּפלת ערבית", ווייל די פעולה פון אמירת תּהלה לדוד „ודאי יומשך מאלי" — וואָס פון דעם איז מובן, אַז דאָס וואָס מ'זאָגט ניט תּהלה לדוד בערבית לויטן מד תּפלת ערבית רשות, איז (ניט ווייל אַזאָ תקנה איז ללא תועלת ווייל מען וועט סיי ווי פאַרפעלן צו זאָגן דעם דריטן מאל תּהלה לדוד, וויבאלד אַז תּפלת ערבית רשות און „בשביל צורך היו מבטלין

(19) כלבו שם. וראה לעיל הערה 12.

(20) ביאור ענין היחוד (דערבית) ואיך שהוא למעלה מעבודת האדם — ראה יהל אור שם, ע"פ זח"א קלג, א. וראה בארכה ביאורו לאדהאי"מ ולהצ"צ שם. ועוד.

(21) טור ושו"ע אדה"ז — צוינו לעיל הערה 11.

(22) לכללות סעיף זה — ראה ביאורו להצ"צ שם (ע' צב"ג).

(18) להעיר משו"ע אדה"ז סקי"ח שם: אי"כ יאמרנו כקורא בתורה ולא בתורת חובה.

זיך וועגן א זאך וואס איז העכער פון עבודת האדם, איז עס אן ענין פון „רשות“, ס'איז נישט שייך אז מען זאל מכריח זיין (כביכול) אז די המשכה זאל זיין (כדבעי), ובמילא איז עס נישט אן ענין וואס איז א חובה על האדם.

און עד"ז איז דער ענין פון תפלת ערבית רשות: אע"פ אז דער „יחוד“ ווערט אויפגעטאן בדרך ממילא, איז אבער דא אן ארט פאר תפלת ערבית (באופן של רשות עכ"פ), אז דער „יחוד“ זאל זיין „לברכה“ וכיו"ב.

ז. עפ"י וועט מען פארשטיין פאר- וואס דאס איז שייך נאר לגבי תפלת ערבית, און נישט לגבי אמירת תהלה לדוד:

דער ענין פון אמירת תהלה לדוד איז דער צ"צ מבאר²⁹, אז דאס איז „מעורר“ די מדרגה פון וואנען עס איז „מתחיל שורש התעוררות יחוד (זו"נ)“. ובמילא איז פארשטאנדיק, אז די אמירה האט נישט קיין ארט בתפלת ערבית: דאס וואס מ'איז מתפלל ערבית (באופן של רשות עכ"פ) איז נוגע בלויז אין אופן פעולת היחוד כו' (נישט כדי צו אויפטאן דעם יחוד), כנ"ל; משא"כ אמירת תהלה לדוד וואס קומט מעורר זיין דארט וואו ס'איז „מתחיל שורש התעוררות יחוד“ — ד.ה. עס דארף אויפטאן דעם יחוד — אין דעם איז נישט שייך עבודת האדם, כנ"ל.

ח. דאס איז אבער מצד נגלה תורה, וואס דערלאנגט אין גליא דקוב"ה³⁰ — חיצוניות, כביכול (הכתר),

(א) מדרגות וואס זיינען אינגאנצן העכער פון עבודת האדם, זיי זיינען בכלל נישט שייך צו עשיית עבודת האדם — ע"ד ווי ביי קרי"ס, וואס דער אויבערשטער האט געזאגט „ואתם תחרישון“²³; עס דארף נישט זיין קיין תפלה, ווייל די מלחמה מלמעלה איז פון אזא ארט ומדרגה²⁴ וואו עס איז נישט שייך קיין עבודת האדם (ואדרבה, לפעמים איז עבודת האדם מבלבד²⁵).

(ב) מדרגות אין וועלכע ס'איז שייך עבודת האדם, נאר די עבודה איז נישט אן ענין פון חובה, נאר בלויז — רשות. די עשיית האדם איז נישט צו אויפטאן די המשכה מלמעלה — ווייל אויב עבודת האדם קען עס אויפטאן, וואלט עס גע- ווען א חובה — נאר בכדי די המשכה (וואס קומט בדרך מתנה) מלמעלה, זאל פועל זיין פעולתה (למטה) כדבעי, בשלימות

[ווי די דוגמא (וואס דער צ"צ ברענגט²⁶) פון הזכרת טל, אז „לא חייבו חכמים להזכיר (ווייל טל איז העכער פון אתעדלית — טל לא מיעצר²⁷) ואם בא להזכיר מזכיר“²⁸ — „כדי שיהא לבר- כה“²⁸],

און דערפאר איז עס אין אן אופן פון רשות, ווארום וויבאלד אז דאס רעדט

(23) בשלח יד, יד.

(24) בלשון הזהר (ח"ב מה, א). בעתיקא תליא מילתא.

(25) ראה זהר עה"פ (שם מז, ב). וראה תריא בשלח (סו, רע"א). הובא בכיאוה"ז להצ"צ (שם). שאם תתעורר אזי אין יכול להיות אתעדלית אלא כפי האתעדלית. — ואולי י"ל שיש בזה ב' אופנים: (א) שמלכתחילה נמשך כפי אתעדלית, (ב) שבבואה לתת נשתנית כפי האתעדלית. ואכ"מ.

(26) ביאוה"ז שם.

(27) תענית ג, א.

(28) מג"א סקיד סק"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ג.

(29) יהל אור שם (ע' תרעג).

(30) ראה זו"ח ע"ג, א. לקריא ויקרא ה, א. נצבים מו, א. מכתב כ"ק מרח אדמורי ב'התמים' ח"ד ע' מח [קפט, ב] ואלך. אנ"ק שלו ח"ג ע' תקלב ואלך.

גופא, נאָר) בתפלת שחרית, און דאָס גופא — אין פסוקי דזמרה³⁴, וואָס קומען פאַר תפלת שמו"ע דשח-רית³⁵. דיש לומר, אַז דעם כח אויף צו קענען מהלל זיין דעם אויבערשטן מיט תהלות ותשבחות, נאָך איידער מ'איז מתפלל תפלת שמו"ע בשחרית — נעמט מען פון דעם „יחוד" פון תפלת ערבית שלפני זה.

[דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס עס שטייט אין זהר דאָרט, אַז „פרנסה לא חזי למשאל אלא בחר צלותא ופרנסה דמארי" (וואָס דערפאַר זאָגט מען תהלה לדוד נאָך שמו"ע בשחרית), און דאָס וואָס ביי תפלת מנחה זאָגט מען עס „קודם צלותא", איז עס ווייל נאָך (צלותא ד) מנחה איז אַ זמן פון „דינא קשיא"³⁶ —

ובמילא איז ניט שייך קיין עשי' מצד האדם אין אויפפאָן דעם „יחוד", ווייל יחוד נעמט זיך פון פנימיות (הכתר).

משא"כ מצד פנימיות התורה, וואָס דערלאנגט אין סתים דקוב"ה³⁷, פנימיות (הכתר)³¹ — איז דא אַן ענין פון „עבודה" אויך אין אויפפאָן דעם יחוד; נאָר די עבודה אין די מדריגות איז ניט אין אַן אופן פון „חובה", נאָר בדרך „רשות". זייענדיק אַן אַרט וואו עבודת האדם דערגרייכט ניט, און ס'איז ניט שייך אַז עבודת האדם זאָל דאַרטן אויפ-טאָן — איז די עבודה ניט אַן ענין פון „חובה" (וואָס באַווייזט אַז דער אדם איז מחייב ומכריח — טוט אויף דורך זיין עבודה), עס איז בלויז אַן עשי' וואָס גיט דעם אדם אַ שייכות צו דעם ענין וואָס ווערט אויפגעטאָן³².

און דערפאַר איז, מצד פנימיות התורה, פאַראַן דער ענין פון אמירת תהלה לדוד אויך בתפלת ערבית, נאָר די אמירה איז בלויז „בגין שבחא" וואָס איז „כמו ועד" . . . רשות: דער תפקיד פון דער אמירה איז ניט צו שאַפן (ומכריח זיין) אַ המשכה (פון מזונות וכו'), נאָר ס'איז אַ הילול ושבח פון דעם אוי-בערשטן.

און כדי צו מדגיש זיין אַז די אמירה פון תהלה לדוד איז בלויז אַן ענין פון רשות (ניט ווי אמירת תהלה לדוד בשחרית ומנחה) האָט מען קובע גע-ווען³³ אמירתו (ניט אין תפלת ערבית

(אוי"ח סרליז) שכדי „להראות שאינה חובה ממש . . . אין הש"ץ חוזר התפלה בתפלת ערבית ואין אומרים קדושה".

(34) שענינם — סידור שבחו של מקום (שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס נא). וראה או"ח לזהר כאן. (35) אלא שצ"ע, שלפ"ז נמצא שאמירת תהלה לדוד בפסוקי דזמרה היא רק „כמו ועד" . . . רשות, ומה שאומרים „בגין מזונא ופרנסה" . . . בחר צלותא הוא „חיובא על ב"ג" (לשון הזהר כאן); ואילו ע"פ נגלה, אמירת תהלה לדוד בפסוקי דזמרה היא יותר חיוב מאמירתו לאחר שמו"ע — שהרי פסוקי דזמרה נזכר בשי"ס (שבת קיח, ב) ואומרים ברכה לפני ולאחרי (וראה לבוש או"ח שם „מאחר שחייבו חז"ל לאומרו תקנו ברכה כו"), ותהלה לדוד הוא עיקר פסוקי דזמרה (ראה שו"ע אדה"ז שם. (טושרע (ושו"ע אדה"ז שם ס' נב).

ואולי י"ל שלכן מדייק אאמ"ר דאמירת תהלה לדוד „בגין שבחא" הוא „כמו ועד" . . . רשות, להדגיש, דלשון הזהר „לאו בגין חובה" אין הכוונה בזה שהוא רשות כפשוטו לגמרי, כ"א שפעולתו וענינו הוא „כמו ועד" ענין הרשות מאחר שאינו „בגין מזונא ופרנסה" (לפעול המשכחות כו'), כ"א רק „בגין שבחא". וראה לקמן הערה 38. (36) שם רכב, ב. וראה מג"א שו"ע אדה"ז שצוינו לעיל הערה 7.

(31) ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ב ואילך.

(32) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1133 ואילך (ובהערות שם). ח"ב ע' 73 ואילך.

(33) ע"ד מ"ש בביאורו"ש שם (ע' צג) בשם הבי"י

(*) כ"ה בנכ"י"ק הצי"צ. וצ"ע שהרי הבי"י לא הוסיף על מ"ש בטור שם (בשם הרמב"ם). ואולי צ"ל „כמ"ש בב"ח" (שכ"ה גם האידנא דקבעה חובה, ע"ש).

וואָס דערמיט איז ער מרמז די שייכות
פון אמירת תהלה לדוד בשחרית צו
תפלת ערבית³⁸.

(משיחות ש"פ פינחס תשל"א,

מוצש"ק פ' פינחס תשל"ח)

ולכאורה איז ניט מובן: הן אמת אָז
מען קען ניט בעטן אויף מזונות נאָך
מנחה ווייל ס'איז אַ זמן פון „דינא קשיא“
— אָבער ווי קען מען עס בעטן „קודם
צלותא“, נאָך איידער מ'טוט אויף
„פרנסה דמארי“?

ווע"פ הנ"ל יש לומר, אָז דאָס איז
דערפאַר, וואָס מ'האַט שוין מתפלל גע-
ווען תפלת שחרית, בלייבט אַ רושם פון
תפלת שחרית, ובכח זה זאָגט מען אַשרי
פאַר תפלת מנחה³⁹.

און דעם ענין איז דער צ"צ מרמז
בקיצור, מיטן שרייבן „תקנו לומר
בשחרית ב"פ ע"ד ליעקב אשר פדה את
אברהם שהת"ת מטה כלפי החסד" —

38) אלא שביהל אור שם (ס"ע תערב) מבאר
שהתהלה לדוד שאומרים קודם „סדר קדושה“ (ובא
לציון) הוא להשלים הג"פ תהלה לדוד (ושייך
לערבית). וכפשוט משמעות הכלבו שם, לבוש
(שבהערה 9) ועוד. וראה גם סי' מהרי"ד (קע, א).
וראה לעיל הערה 35.

וממ"ש ביהל אור שם (ס"ע תרעג) „והנה פסוד"ז
כו" משמע, שגם ע"ד החסידות התהלה לדוד
שאומרים בפסוד"ז שייך לשחרית, ופעם הב'
דשחרית (ששייך לערבית, ת"ת) הוא זה שאומרים
לאחרי שמו"ע.

39) ראה ער"א אוה"ח לזהר כאן (מהרח"ו).

מטות

מ'דארף אבער פארשטיין, פארוואס ער בריינגט דא די אריכות, אמר להם אפי' אתם מכניסים כל המונות שבעולם .. רכב בחור?

(א) וואס איז דאס בכלל נוגע צום פירוש פון פסוק?

(ב) אז רש"י וויל מאיזה טעם שיהי' אראפבריינגען דעם חלק הדבור של בלעם, וואלט דאך מער מתאים געווען צו בריינגען דאס דארט וואו ער איז מפרש דעם ענין צום ערשטן מאל — אויף „לכה איעצך“?

ב. אויך דארף מען פארשטיין כמה דיוקים אין דברי רש"י:

(א) דאס וואס בלעם האט געזאגט „אפילו אתם מכניסים כל המונות שבעולם אין אתם יכולים להם“, ווייל „שמה מרובים אתם מן המצרים“ — איז דאך די ראי' ניט ממין הנידון, „אתם“ אליין זיינען טאקע ניט „מרובים מן המצרים“, אבער מיט די „כל המונות שבעולם“ זיינען זיי געוויס מרובים מן המצרים; ווארום די מצרים זיינען דאך געווען בלויז איין אומה, און ווי גרויס ס'זיינען געווען אירע המונות דאמאלס⁹, זיינען זיי אלץ ווייניקער פון „כל המונות שבעולם“?

נאכמער: מ'האט דאך שוין געלערנט פריער¹⁰, אז משה רבינו האט געזאגט דעם אויבערשטן „ואמרו הגוים גו' מבלי

א. אינעם פסוק¹, „הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' גו'“, שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „בדבר בלעם“ און איז מפרש: אמר להם אפילו אתם מכניסים כל המונות² שבעולם אין אתם יכולים להם שמה מרובים אתם מן המצרים שהיו שש מאות רכב בחור³ בואו ואשיאכם עצה אלקיהם של אלו שונא זמה הוא כו' כדאיתא בחלק⁴ ובספרי⁵.

דאס וואס רש"י דארף דא בכלל מפרש זיין, אז דאס איז געווען עצת בלעם — כאטש רש"י האט שוין דאס מפרש געווען פריער אין פ' בלק⁶ אויף די ווערטער פון בלעם „לכה איעצך“ (און אויך ביים פסוק⁷ „ויחל העם לזנות אל בנות מואב“⁸) — איז מובן, ווארום אונדזער פסוק איז דער מקור פון וואנעט מען לערנט עס ארויס, ווי רש"י זאגט ביי דעם פסוק „לכה איעצך: „תדע שבלעם השיא עצה זו להכשילם בזמה שהרי נאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם“.

(1) פרשתנו לא, טו.

(2) בהדפוסים דפרש"י הובא כהצ"ג „ס"א האמות“. אבל בדפוס ראשון ושני וכוכ כתי' רש"י איתא „המונות“. וכ"ה בהדפוסים דספרי.

(3) בשלח יד, ז.

(4) סנהדרין קו, א.

(5) עה"פ.

(6) כד, יד.

(7) כה, א.

(8) להעיר אשר לאח"ז ממשיך „את המדינית“

(כה, ו) „המדינים גו' בנכליהם גו'“ (כה, יז"ח) נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים (פרשתנו לא, ב. וראה פרש"י) ואומר עליהן „הן הנה היו גו' ואין רש"י מתרץ זה — כי כבר פירש שבלק ה' מנסיכי מדין וגם מלך למואב (בלק כב, ד).

(9) וגם לדעת המכילתא (בשלח יד, ה. שמו"ר פט"ז, יוד). „שהי' פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו“ הרי נאמר בפסוק (שם, ז) „שהי' כל רכב מצרים“ ולא של כל העולם.

(10) שלח יד, ט"ז ובפרש"י.